

FATABUREN

Medlemsblad för Föreningen Auktoriserade Translaterer

Årgång 21

December 2010

nr 2-3

Ansvarig utgivare: Adolf Dahl

Redaktör: Kerstin E. Wallin

God Jul och Gott Nytt År

till alla Fataburens läsare!

FRI(SK) KONKURRENS?

Saknar du FAT:s rekommenderade taxa på vår webbsida? Du kanske minns, jag menar den där taxan som vi fattade beslut om i början av 2000-talet och inte har räknat upp sedan dess. Den har en intressant bakgrund. Så här berättar Solfrid Söderlind, historiker och FAT-ordförande under en lång period, i en liten skrift inför föreningens 60-årsjubileum:

I samma § 5 (i Stockholms Handelskammarens translatorsstadga av den 8/12 1931, min anm.) sägs också att arbetet skall utföras till den taxa som Stockholms Handelskammare fastställt och att taxan inte får överskridas utan Stockholms Handelskammarens medgivande. Det skall samtidigt konstateras att Föreningen Auktoriserade Translaterer under handelskammartiden brukade inkomma med förslag till taxehöjning, när det befanns befogat, men det var Stockholms Handelskammare som fattade beslut i frågan. Sedan Kommerskollegium övertog auktorisationsverksamheten har FAT haft hand om beräkningen av skälig taxehöjning, varvid den allmänna prisutvecklingen fått vara utslagsgivande. Kollegiet blev i början tillfrågat om detta, men överlät hanteringen av taxerekommendationer till FAT. Arbetet med detta regelbundet återkommande ärende har under åren handlagts med återhållsamhet av föreningen; vi har ju inte heller haft intresse av att få på oss klagomål för orimliga taxehöjningar.

Det är alltså inte FAT som från början rekommenderade sina medlemmar att tillämpa en viss taxa utan Stockholms handelskammare, som var en av de handelskamrar i landet som från 1931 och fram till mitten av 1970-talet auktoriserade translaterer. Ursprungligen gällde det alltså att skydda översättningskunderna från orimligt höga priser, och den idén har faktiskt funnits kvar så länge den rekommenderade taxan funnits. Men syftet har också varit att ge translatorerna en viss ledning för prissättning plus enkla anvisningar om hur man beräknar priset på en översättning. Det är information som både kunder, translaterer och andra översättare har nytta av.

Ingripande från Konkurrensverket

Sedan i våras saknas dock själva prisrekommendationen på webben. I april kallades nämligen FAT till förhör hos Konkurrensverket efter en anmälan om misstänkt konkurrensbegränsning. Ärendet avskrevs efter att KKV fått den information de önskat och konstaterat att prisrekommendationen inte längre låg kvar på webbsidan.

Inom FAT vet vi sedan många år, bl.a. genom en prisenkät som gjordes år 2000, att det är få translatorer som konsekvent tillämpat de rekommenderade priserna. Och man kan ledigt utgå ifrån att antalet sjunkit avsevärt under de senaste tio åren. Att KKV lägger resurser på att utreda eventuellt snedvridande konkurrensbegränsning av en grupp i samhället som består av 410 personer (november 2010) verkar inte särskilt rationellt. Det är, som vi vet, inte translatorerna som är problemet på översättningsmarknaden.

Ur led är marknaden...

Där råder idag en total obalans med klara tendenser till oligopol. Inom föreningen har vi kunnat iaktta hur högt kvalificerade och specialiserade translatorer plötsligt "tappat" en myndighet som gått över till att avropa under RPS-avtalet. Mindre översättningsföretag med utmärkt renommé kan slås ut genom en enda upphandling där det enda utvärderingskriteriet är priset. De största översättningsföretagen anger i sina anbud så låga priser att många translatorer av ren självbevarelsedrift vägrar arbeta åt dem. Det i sin tur riskerar att leda till avsevärt försämrad översättningskvalitet. Många uppdrag läggs ut på lågavlönade översättare utanför Sverige och kommer ibland åter ganska illa översatta. (Det vet vi eftersom missnöjda kunder i steg två vänder sig till en translator i Sverige för att få en korrekt version.) Tendensen är densamma i flera andra länder inom EU, t.ex. i Storbritannien, där missnöjet bland etablerade översättare och tolkar är mycket stort och man menar att rättssäkerheten snabbt håller på att urholkas.

Sjuka förhållanden för grisar och translatorer

I somras diskuterade man livligt förhållandena för svenska grisar efter djurrättsaktivisternas avslöjanden. Bönder som vill låta sina grisar vifta på svansen och ha ett bra liv åtminstone fram till jul klarar inte konkurrensen från billig import av antibiotikabemängt kött från djur som haft en svår uppväxt i extrem trångboddhet. Vad har nu grisarna i Fataburen att göra, utom att detta råkar vara ett slags julnummer? Jo, det finns faktiskt en parallell mellan grisar och translatorer. Så här sade Annika Bergman som är ordförande i Sveriges Grisföretagares Ekonomiska Förening i SvD i augusti:

Det mervärde som skapas med högre djurskydd värdesätts inte av konsumenterna så att producenten kan få lönsamhet trots de kostnaderna. Särskilt uppenbart blir det vid de offentliga upphandlingarna då djurskydd och djurhälsa ignoreras på bekostnad av lågt pris.

Vi kan alltså jämföra oss med de vanvårdade och hopträngda grisarna som äter på varandra – vi accepterar prispressen och tvingas kompromissa med kvaliteten på ett sätt som inte är friskt. På sikt försvinner både djurvänliga grisbönder och seriösa, mindre översättningsföretag och enskilda kolleger som försöker göra motstånd.

Städjobb eller kollektiv samling?

Så här skrev en FAT-kollega för en tid sedan:

Vad är det egentligen som har hänt i branschen? Jag tror att det snart behövs en "kollektiv samling" av alla kvalificerade (auktoriserade) översättare mot den enorma prisdumpningen, som det inte är någon hejd på. Jag fick nyss en förfrågan av ett e-handels-

företag angående översättning av deras webbsida till tyska. De kan tänka sig att betala till ett översättningsföretag (som mitt) **1 KRONA/PER ORD**. Denna krona skall inkludera alla sociala avgifter, kostnader för kontor, lön etc. etc. Finns det verkligen översättare, som prostituerar sig så av ren desperation??? Enligt min uppfattning skulle det kännas bättre att börja städa, då får man åtminstone betalt för utfört arbete! Finns det ingen yrkesstolthet längre? Man påstod att en norsk översättare med egen firma hade gjort det för 90 öre.

Hur ska vi reagera i den här situationen? Kan vi åstadkomma en kollektiv samling, börja agera mer fackligt? Jag tänker mig några punkter att – till en början – utgå ifrån:

- ✚ Vi måste motverka prisdumpning.
- ✚ Vi ska kunna leva på vårt arbete.
- ✚ Vi måste försvara hög kvalitet på översättningar.
- ✚ Vår kompetens stärker rättssäkerheten.

Kajsa Pehrsson
FAT:s ordförande

NYA MEDLEMMAR UNDER 2010

Sedan förra numret av Fataburen kom ut i mars har föreningen fått flera nya medlemmar, vilket gläder oss. Så här ser listan ut:

Eva Billqvist, från tyska till svenska
Mats Borgström, från engelska och grekiska till svenska
Peter Bowen, B.A., från svenska till engelska
Elina Erlman, fil. kand., från svenska till lettiska
Jeffrey Ganellen, från svenska till engelska
Karola Jansson-Raunio, fil. mag., från engelska till svenska
Lena Olsson, fil. dr, från engelska till svenska
Gabriella Scalamonti, till och från italienska
Elena Skoglund, från svenska till ryska
Birgitta Wernbro-Augustsson, fil. mag, från engelska till svenska

FAT välkomnar dem alla som medlemmar och hoppas att de ska ha nytta och glädje av medlemskapet.

Under hösten 2009 och början av 2010 valdes åtta nya medlemmar in, så vi kan konstatera att tillströmningen av nya medlemmar är ganska god. Det kan tyvärr inte bli tal om översvämning i FAT, eftersom det f.n. bara finns drygt 400 translatorer i landet. Majoriteten av translatorerna är dock medlemmar och de flesta nyauktoriserade vänder sig faktiskt direkt till FAT så fort de fått sitt diplom från KK, om inte annat så för att få råd om hur man startar sin verksamhet och vad som är viktigt att tänka på när man börjar leverera bestyrkta översättningar.

Kajsa Pehrsson

KORT OM ÅRSMÖTET 2010

Den 20 mars hölls årsmöte i FAT med ett trettioal medlemmar närvarande. Mötet inleddes med att vi, efter de inledande formaliteterna, med en tyst minut hedrade minnet av vår kollega William P. Michael som avlidit under senhösten 2009.

Styrelsens verksamhetsberättelse föredrogs och godkändes. Resultat- och balansräkning för 2009 föredrogs likaså, och efter några frågor och kommentarer från mötesdeltagarna kunde FAT:s bokslut fastställas.

Årsmötet antog också några korta etiska regler att tillämpas av föreningens medlemmar. De bygger på God translatorssed, men kortversionen kom till för att i engelsk version sändas in tillsammans med ansökan om medlemskap i EULITA (se närmare nedan i Jan Runestens artikel).

Den nygamla styrelsens sammansättning blev:

Ordförande: Kajsa Pehrsson

Kassaförvaltare: Jan Runesten

Sekreterare: Janette Dontcheva

Övriga ledamöter: Lena E. Blom (webbredaktör), Ian MacArthur, Rosemary Nordström, Gunilla Ramell, Johan Sör och Terry Williams.

(Kort efter årsmötet lämnade Rosemary Nordström styrelsen p.g.a. flytt till Edinburgh.)

Till revisorer valdes Krista Kandre och till revisorssuppleant Olof Dandanelle. Till ledamöter i valnämnden valdes Nadja Chekhov, David Jones, Franco Molinari och Bo Widegren med den sistnämnde som sammankallande.

Mötet beslöt att årsavgiften skulle förbli oförändrad, d.v.s. 900 kronor.

Kajsa Pehrsson

PAULA EHRNEBO OCH BO WIDEGREN NYA HEDERSLEDAMÖTER

Vid årsmötet i FAT i slutet av mars fick föreningen två nya hedersledamöter. De har båda långa translatorkarriärer och har också varit mycket aktiva inom FAT under flera decennier.

Paula Ehrnebo är sedan många år auktoriserad translator till finska men är framför allt känd för sitt betydande arbete inom för Sverigefinska språknämnden. Hon var nämndens föreståndare tills den lades ned och dess uppgifter flyttades över till Språkrådet. Där blev hon chef för den finska språkvården och även ställföreträdande chef för hela Språkrådet.

Paula är också en av pionjärerna när det gäller översättar- och tolkutbildningen. Hon lade upp en sådan utbildning vid finska institutionen vid Stockholms universitet redan

avtackades av Språkrådet

Hon har också *i början av året.*

finska språkets sta-

auktoritet på området. Paula disputerade vid Stockholms universitet år 2007 med en avhandling som studerade hur namn på svenska samhällsfenomen och (konstiga?) myndigheter uttrycks i finskspråkiga nyhetstexter i Sverige.

I FAT har hon bl.a. i många år varit en effektiv sekreterare och deltagit i olika arbetsgrupper och i valberedningen. Hon har dessutom ständigt varit ett stöd för föreningen och en god rådgivare genom åren.

Men det är inte bara FAT som hedrat henne – även i den stora världen har hon vunnit uppskattning. Eftersom hon utöver det svenskbaserade arbetet med finskan har varit mycket aktiv i det språkliga samarbetet mellan Sverige och Finland förlänades hon i april Riddartecknet av

Paula Ehrnebo

på 1970-talet, alltså långt innan TÖI bildades.

så länge arbetat med de frågor som rör

tus i Sverige och har blivit en självklar

I klass av Finlands Lejons orden vid 50-årsjubileet för Kulturfonden för Sverige och Finland på Hanaholmen. Våra gratulationer!

Bo Widegren brukar säga att han enbart arbetat som översättare under sitt yrkesliv. Det märks, kan jag säga som fått se några av hans alster. Han började som anställd översättare vid några av de svenska storföretagen, för att längre fram gå över till egen översättarverksamhet. Bosse är också en av våra rekordkolleger när det gäller antal auktorisationer – han översätter nämligen från fem språk till svenska.

Bo Widegren (t.v.) och Lars Gunnar Andersson på Hieronymus i Göteborg (se vidare nedan)

En av Bosses största insatser för vår smala yrkesgrupp är, som jag ser det, det mångåriga arbetet med FAT:s sommarseminarium inför translatorprovet. Där har vi en liten stab handledare för de grupper av översättare – potentiella translatorer – som tränar på KK:s tidigare provtexter. Bosse har de senaste (minst) tio åren tagit sig an de romanska språken och lyckas alltid hantera flera av dem i samma grupp effektivt och utan större problem. Många har klarat provet efter att ha fått ta del av Bosses analys

av texterna och hans gruppdeltagare brukar vara både nöjda och fyllda av beundran inför hans kunskap och pedagogiska talang när arbetsdagen är slut.

Inom FAT har Bosse under flera år på 1990-talet varit kassaförvaltare, men han har också hållit i priskommittén och utdelningen av FAT-priset. Därtill är han f.n. sammankallande i föreningens valberedning (och tar säkert emot förslag på kandidater till den styrelse som ska väljas 2011).

Kajsa Pehrsson

LUNCHER I STOCKHOLM, GÖTEBORG OCH MALMÖ

Både i Stockholm, Göteborg och Malmö ordnas med lite oregelbundna mellanrum luncher för medlemmarna i de närmaste omgivningarna. Det är informella träffar, ofta på ett ”vanligt”, men centralt beläget, matställe där det går bra att sitta och prata kolleger emellan.

Det brukar vara utmärkta tillfällen att informera sig om vad som pågår i branschen, att träffa kolleger som arbetar med samma språk eller områden eller bara skvallra lite lätt.

Håll ögonen öppna när FAT:s webmaster skickar ut inbjudan till lunch och anslut dig till gänget!

Kajsa Pehrsson

STÄNDIGT DESSA UTMÄRKTA FAT-PRISTAGARE...

Vid Stockholms universitets promotionshögtid i september i år prisades två personer vars meriter FAT redan insett och belönat med sitt pris 2004 respektive 2007. Catarina Grünbaum utnämndes till hedersdoktor för sitt språkvårdande arbete, särskilt i Dagens Nyheter, och Olle Josephson, tidigare chef för Språkrådet och även han språkvårdare fast i Svenska Dagbladet, utnämndes till professor i nordiska språk.

En tredje pristagare, Alexandre Fernandes, belönades med FAT-priset på 1990-talet för sin enmansprestation att utveckla de första verkligt användbara portugisisk-svenska ordboken. I

höst har han på Norstedts förlag kommit ut med en aktualiserad och mer omfattande ordbok, även den i stort sett ett ensamarbete av en man på dryga 80.

Vi gratulerar dessa tre FAT-pristagare och tackar er alla för insatser som vi översättare sätter så stort värde på.

Kajsa Pehrsson

HIERONYMUSFIRANDE OCH FAT-PRISUTDELNING I GÖTEBORG

Efter några års avbrott återupptog vi i år traditionen att fira översättarnas skyddshelgon Hieronymus, som sig bör på hans egen dag den 30 september. Av tidsskäl – det var bråttom – gjorde FAT det den här gången helt i egen regi. Med styrelsens välsignelse hade en liten grupp energiska och handlingskraftiga medlemmar i Göteborg med Gunilla Ramell i spetsen snabbt – på några dagar i augusti – planerat och organiserat ett välmatat program. Särskilt inbjudna var FAT- och SFÖ-medlemmarna i Göteborgstrakten och översättarstudenter vid universitetet därstädes.

Lokalen, Chalmerska huset, var verkligen stilfull – en varsamt renoverad byggnad från tidigt 1800-tal i klassisk Göteborgsmiljö på Södra Hamngatan längs kanalen. Rena feststämningen infann sig redan i entrén.

Innan den första talaren, Lars-Gunnar Andersson, inledde programmet, hade undertecknad nöjet att till honom överlämna FAT:s prisdiplom och plakett för hans – enligt prisjuryns motivering – ”mångåriga arbete som upplysare och folkbildare i olika medier på språkvårdens område till gagn för bl.a. översättare till och från svenska”.

Pristagaren är professor i modern svenska vid Göteborgs universitet. Med lärdom, idériakedom och mild, gemytlig ironi behandlade han sitt tema, ”Svensken om svenskan”. Han utgick från de brev som han fått och inte fått från allmänheten i språkfrågor. Vi som har lyssnat till hans föreläsningar fick även denna gång anledning att ifrågasätta reflexmässiga fördomarna av de ständigt pågående förändringarna av tal- och skriftspråket och tendensen att betrakta vårt eget språkbruk som – i vårt fall – det svenska språkets höjdpunkt.

Talare (fr. v.): Laura Nordlund, Lars-Gunnar Andersson och Madalena Ferreira Åhman

Vår medlem Madalena Ferreira Åhman, portugisisk advokat och auktoriserad från svenska till portugisiska, gav en initierad rapport från EU:s hjärta om den senaste utvecklingen med avseende på översättandet av gemenskapsrättens texter.

Tredje och sista föreläsningen hölls också av en av våra medlemmar. Laura Nordlund, auktoriserad från svenska till engelska, gav en mycket intressant bakgrundsbeskrivning till det heta diskussionsämnet Googleöversättningar. Frågorna och diskussionerna efteråt återspeglade en lätt oro för facköversättaryrkets framtid, men utmynnade i den sansade slutsatsen att utvecklingen kan bjuda på överraskningar utan att översättarna därför har skäl att kasta yxan i sjön.

En välkomponerad buffé med välvalda drycker avslutade den lyckade och vackra höstdagen, medan solen sänkte sig över Västerhavet bortom Packhustorget.

Tack, Gunilla Ramell, Sven Ekblad, Daniel Lodeiro och föreläsarna för en minnesvärd dag!

Bo Widegren

MÖTE I KAMMARKOLLEGIETS RÅDGIVANDE NÄMND

Sedan många har Kammarkollegiet haft en rådgivande nämnd för att diskutera tolk- och translatörfrågor. Fram till och med 2009 bestod nämnden av en stor samling myndigheter med nära eller mer perifer beröring med våra yrken, samt flera tolk- och översättarorganisationer. Från 2010 har dock KK organiserat om nämnden som nu fått ett mer hanterligt format. Nu ingår ett mindre antal myndigheter som s.a.s. är direkt berörda, som Domstolsverket, Migrationsverket och Polisen. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och TÖI finns med samt de auktoriserade tolkarna och teckenspråkstolkarna. FAT representerar de auktoriserade translatorerna. Nämndsammanträdena leds av KK:s generaldirektör Claes Ljungh och givetvis deltar personalen från Förvaltningsrättsliga enheten, dit tolk- och translatörfrågorna hör. Vid det första mötet i den nya nämnden deltog enhetschefen Meräta Jonzon Gröndal och handläggaren Ivett Larsson.

Enligt den aktuella uppdragsbeskrivningen ska nämnden fungera som ett informations- och diskussionsforum för strategiska frågor som hänger samman med KK:s auktorisationsverksamhet. Syftet är att ledamöterna med sina kunskaper och erfarenheter ska kunna bidra till att verksamheten håller hög kvalitet. Ledamöterna utses för tre år i taget. Nämnden sammanträder minst två gånger per år.

Vid detta första möte i mitten av november med flertalet helt nya ledamöter gav Ivett Larsson en presentation av auktorisationsverksamheten och uppehöll sig framför allt vid bristen på tolkar och svårigheten att få fram kvalificerade sådana – och då förstås helst auktoriserade – i språk med underskott och i språk där det helt saknas tolkar. Både Domstolsverket och Migrationsverket tog upp de problem som uppstått på senare år i och med de stora centrala upphandlingarna av tolk- och översättartjänster. På översättarområdet är läget inte lika besvärligt som på tolkområdet – båda myndigheterna berättade om situationer då man fått tolk i fel språk, utbildad/erfaren tolk o.s.v., men det händer också att det dyker upp totalt amatörmässiga översättningar. Både Domstolsverket och Migrationsverkets representanter betraktade detta som uppenbara rättssäkerhetsproblem, men såg inte någon lösning på kort sikt. (Domstolsverkets rapport 2010:4 *Kvaliteten på tolkning i domstolar, m.m.* är intressant och berör även översättning. Rapporten kan laddas ned från Domstolsverkets webbsida.)

KK har som mål att öka antalet auktoriserade tolkar och translatorer i de språk där det idag är stor efterfrågan, som arabiska, spanska och ryska. När det gäller de språk där det helt saknas tolkar och/eller translatorer är den stora utmaningen att hitta bedömare eftersom man inte kan ge avkall på bedömarnas kompetens.

En fråga som alltid aktualiseras vid FAT:s sommarseminarium inför translatorprovet är användning av internet vid provet. Inom KK diskuteras nu både användning av internet och CAT-verktyg men man har ännu inte kommit till någon slutsats.

I mitten av november fanns det 1 028 auktoriserade tolkar (37 språk), varav 210 rättstolkare och 127 sjukvårdstolkare. Antalet translatorer var 405 (sedan dess har fem tillkommit) med sammanlagt 479 auktorisationer. Antalet språk var 29 till svenska och 28 från svenska.

Kajsa Pehrsson

GÅR DET ATT ANVÄNDA GOOGLE TRANSLATE?

Maskinöversättning kom till på 1950-talet under det kalla kriget mellan USA och Sovjetunionen. Då var målet att ”knäcka” den ryska koden. Verktygen var regelbaserade, vilket betydde att man försökte bygga en modell av språket utifrån dess regler, undantag och lexikon. Men såväl datorerna som mängden data har utvecklats enormt sedan dess och nu finns statistiska

verktyg som Google Translate. GT levererar ”bästa matchning” av den text som ska översättas mot dokument som redan finns översatt av mänskliga översättare. Mycket material hämtas från EU-texter.

De funktioner som Google Translate innehåller är bl.a. tvåspråkiga sökningar, Android (d.v.s. GT i mobiltelefonen), automatisk översättning av webbsidor, hur man skapar text till YouTube-videor och automatiskt översätter dessa m.m. Verktyget för yrkesöversättare (Translator Toolkit) är ett gratis CAT-verktyg där man kan skapa översättningsminnen (TM) och ordlistor samt dela dessa med andra översättare (om man vill).

Det är viktigt att följa reglerna för sekretess vid användning av Google Translate och Translator Toolkit. Även om man skapar och använder ett unikt TM kan GT leverera textsegment till andra översättare som ”fuzzy hits”. Dessutom är man på en http-site (inte https), vilket inte är lämpligt vid översättning av känsligt material. Om man vill använda Google Translate måste man dessutom känna till EU:s dataskyddsdirektiv som förbjuder att man för ut EU-medborgares personliga data utanför EU. Det händer nämligen med automatik om man använder detta verktyg.

Jag har givetvis själv testat hur pass bra Google Translate översatt olika texttyper från svenska till engelska. Resultatet varierade. För texter av högre stilistisk nivå och med många idiom var GT:s översättningar inte så bra. Resultatet blev dock bättre för mer standardiserade texter, som t.ex. en revisionsberättelse. Resultatet varierar också med språkkombinationen eftersom vissa språk har ett mycket stort material av underliggande dokument att ösa ur, t.ex. engelska-spanska, medan kombinationer med mindre språk som svenska ger sämre resultat.

Som jag ser det har GT redan haft stor inverkan på översättningsbranschen. Användningen av GT utgår nämligen ifrån slutanvändarens behov. Ibland kan det räcka att veta ungefär vad en text handlar om och en mer korrekt och ”vacker” översättning behövs inte. Men trots GT:s genomslag tror jag ändå att behovet av översättare med specialistkompetens består eller kommer att öka i framtiden – särskilt då när det gäller de mindre språken. Dessutom är det också mycket möjligt att kunden i framtiden vill använda kvalificerade översättare för att korrigera maskinöversättningar. Och redan nu kan man hjälpa kunden förstå vilka texter som kan vara lämpliga för maskinöversättning och vilka texter som kräver en kvalificerad översättare.

Om du vill veta mera om Google Translate är du välkommen att kontakta mig på adress laura.nordlund@tecla.se.

Laura Nordlund

STÄMPLAR OCH KLISTERMÄRKEN

Det företag som levererar våra translatorsstämplar och de blågula klistermärken (s.k. oblatmärken) som används för att fästa ihop översatta handlingar hette tidigare Stämpline. Nu har det bytt namn och heter UniGraphics. Mejladressen är order@unigraphics.se medan webbsidan t.v. heter www.stampline.se. Postadressen är Box 1709, 501 17 Borås och telefon 033-15 11 11.

Vid beställning av stämpel eller märken måste man uppge sitt translatorsnummer, så att UniGraphics kan kontrollera mot Kammarkollegiet att allt stämmer.

Kajsa Pehrsson

MISSTÄNKTAS RÄTT TILL TOLKNING OCH ÖVERSÄTTNING

I juni 2010 ställde sig EU:s justitieministrar bakom en överenskommelse som innebär att den som misstänks för ett brott ska ha rätt till tolkning och översättning. Direktivet (2010/64/EU) meddelades i EU:s officiella tidning den 26 oktober och trädde i kraft 20 dagar efteråt. Kvaliteten på tolkning och översättning konkretiseras i artiklarna 5.1, 2.8 och 3.9:

5. Tolkningens och översättningens kvalitet

1. Medlemsstaterna ska vidta konkreta åtgärder för att se till att den tolkning och översättning som tillhandahålls håller den kvalitet som krävs enligt artiklarna 2.8 och 3.9.

(...)

2.8. Den tolkning som tillhandahålls i enlighet med denna artikel ska hålla tillräckligt hög kvalitet för att garantera att förfarandena går rättvist till, särskilt genom att garantera att misstänkta eller tilltalade förstår vad de anklagas för och kan utöva sin rätt till försvar.

3.9. Översättning som tillhandahålls i enlighet med denna artikel ska hålla tillräckligt hög kvalitet för att garantera att förfarandena går rättvist till, särskilt genom att garantera att misstänkta eller tilltalade förstår vad de anklagas för och har möjlighet att utöva sin rätt till försvar.

Auktorisationen av såväl tolkar som översättare torde uppfylla kravet på konkreta åtgärder för att kvaliteten ska kunna garanteras. Problemen som kvarstår är a) att få myndigheterna att använda sig av dem som är auktoriserade och b) driva igenom ersättningar som motiverar fler att söka auktorisation.

Kerstin E Wallin

ÖVERSÄTTNINGSFÖRMEDLING EN LÖNSAM STORINDUSTRI

Under 2010 har Tamarind gått upp i Semantix som numera ägs av riskkapitalbolaget Litorina Capital Advisors AB. Semantix ägdes tidigare av investeringsfonden Accent Equity 2003 och har enligt sin hemsida en omsättning på drygt 300 miljoner kronor. Nyligen kom det också information om att Semantix köpt INK Norge AS. Exacta översättningar AB omsätter 14 miljoner och Lionbridge Sweden AB inte mindre än 61 miljoner och några hundratusen. (När jag skriver detta minns jag precis varför jag inte är medlem i SFÖ...) År 2009 redovisade Space 360 en nettoomsättning på strax över 21 miljoner kronor men Järva tolk- och översättnings-service redovisade dubbelt så mycket, eller drygt 41 miljoner.

Exemplen visar att det lönar sig att förmedla översättningar. Men när ska det löna sig att göra själva översättningarna?

Kerstin E Wallin

VAD KAN FAT GÖRA ÅT UPPHANDLINGAR?

Vår medlem Nael Touqan har i brev till styrelsen förklarat att han är mycket missnöjd med styrelsens agerande när det gäller upphandlingar. Han anser att FAT:s styrelse "inte gör ett dyft för translatorerna", men problemet är att det inte är mycket en föreningsstyrelse kan göra. En ständig uppgift är förstås att sprida information om vad auktorisationen innebär – okunskapen är fortfarande enorm.

När det statliga verket "Tillväxtanalys" för ungefär ett år sedan begärde in anbud för sina översättningar från svenska till engelska krävdes att God translatorsed skulle iakttas. Man undrar varför, eftersom det aldrig ställdes några krav på att translatorer skulle anlitas. Försö-

ken att få reda på hur man resonerat, och vad man visste om KK:s auktorisation, strandade på att den person som utformat inbjudan slutat. Avtal tecknades med Space 360 och Semantix Eqvator AB.

När landstinget i Uppsala län i somras begärde in anbud på tolktjänster hakade man också på översättningstjänster, utan vidare spisning. Det är uppenbart att de som ansvarade för upphandlingen inte var medvetna om att det rör sig om två olika yrken med mycket olika förutsättningar. När man läser om hur landstingets chefer lämnar skeppet i strömhopp på senaste tiden och om oron bland personal på alltfler avdelningar, kan man inte låta bli att undra om kunskapen om andra yrkens förutsättningar kanske ligger på samma nivå.

Antalet myndigheter är svindlande och det är knappast möjligt att avlägga visit hos samtliga, för att så informativt som möjligt redovisa vad auktorisationen innebär. Däremot är det angeläget att föreningen sällar ut speciellt viktiga myndigheter och riktar in sin uppsökande verksamhet på dem.

Kerstin E Wallin

JAN LINDAHL OVÄNTAT AVLIDEN

Sextioalet, Philologen i Uppsala. Där kunde jag ofta se en blyg ung man som gick flitigt på föreläsningarna i moderna språk och var speciellt intresserad av franska. Ett tag arbetade han som amanuens på Romanska språk. Sitt försynta sätt behöll han hela livet. Hans intresse för terminologi förstod jag därför först när jag diskuterade översättning med honom på översättarkonferensen i Biskops-Arnö 1992 då vi delade rum. Vid det laget hade han förvärvat betydande kunskaper i ämnet och var flitigt engagerad i EU-översättning genom uppdrag vid översättningsdelegationen i Stockholm. Han var alltså en av dem som präglade den svenska EU-översättningen från början. Han flyttade till Bryssel 1996 och där stannade han resten av livet. Vanligtvis försvinner våra medlemmar då de flyttar till Bryssel men Jan var ett undantag. Hans intresse för att dela med sig av sitt kunnande resulterade i de listor med språkråd och rekommenderade översättningar, alternativt mindre lämpliga lösningar, som togs fram inom den svenska översättaravdelningen. Det materialet var en tillgång för oss translatorer, antingen vi arbetade åt EU eller ej.

Jan gick i pension 2009, men fick inte mycket tid som pensionär. Jag fick nämligen veta att Jan avlidit för en tid sedan. En translator kollega och skicklig yrkesman är borta.

Adolf Dahl

VAR MONA MODIG? OM ATT TOLKA ELLER ÖVERSÄTTA UNDER TIDSNÖD

När Mona Sahlin kastade in handduken kom det mängder av TV-inslag där kända kollegor kommenterade det trista/tråkiga/ledsamma faktum att S-ledaren gav upp. I Oslo sade Stoltenberg att det var **vemódig** att hon tvingades sluta. I texttrutan stod det att det var **modigt** av henne. Den avvikande accentueringen och tidsnöd hade lurat översättaren att förstå uttalandet lite mer positivt än det var. Eftersom missförståndet inte var dramatiskt vållade det ingen folkstorm men kunde i ett annat sammanhang ha vållat förargelse med snubbor över hur dåliga översättarna har blivit på senare år.

Det händer att jag får kontakt med missbelåtna kunder som fått en översättning från en annan översättare och vill ha en ny. Speciellt advokater är missbelåtna. Då jag föreslår att jag ska få läsa den förment dåliga översättningen är det långt ifrån självklart. Min inställning är att det finns goda skäl att avstå från sådana "förbättrade översättningar" för man kan misstänka att det är en kund som antingen 1) njuter av att spela rollen av besserwisser, eller 2) kommer att strula med betalningen – både till den första översättaren och mig, eller 3) faktiskt kan de

båda språken bättre än jag (händer egentligen sällan) och då bör göra allvar av sitt tvärsäkra påstående att ”egentligen kunde jag göra det själv men jag har inte tid”.

Translaterer har en hård press på sig att **både** prestera rätt och snabbt. Vi känner oss följaktligen ofta skyldiga, speciellt som det aldrig står på översättningen ”översatt under stark brådska”, ”översatt natten till måndagen” eller ”översatt utan tid till korrekturläsning”. I och med att det inte är så intressant att diskutera reklamationer där vi själva figurerar får vi translaterer lätt intryck av att det är ett tabuämne. Men under mina år som FAT-medlem har jag aldrig hört talas om en kund som stämt en översättare och fått skadestånd. Av FAT:s juridiskt kunniga medlemmar är det James Hurst som i offentliga sammanhang hävdar att kunden har ett stort ansvar vid valet av översättare och att detta inte alltid är känt. Jag vill härmed inte propagera med ett ”fram för fler fel i våra översättningar” men gärna få era synpunkter och erfarenheter!

Adolf Dahl

ATA CERTIFICATION – A PERSONAL EXPERIENCE

Unlike the authorisation system in Sweden, certification of translators in the U.S. is done by the translators’ association, the American Translators Association (ATA).

This takes place in the form of a written (handwritten at present!) examination which can be taken in conjunction with the ATA’s annual conference and at a number of other ATA events/venues throughout the US during the year.

Candidates must belong to the ATA and there is an eligibility procedure prior to being permitted to be a candidate. http://www.atanet.org/certification/aboutcert_overview.php gives general details as well as details of the fees charged.

Certification is available in a number of languages to and from US English. It is not currently available into or out of Swedish although efforts are being made to include Swedish in the certification program. The only Scandinavian language currently in the certification program is Danish.

Like the Swedish authorisation exam, it is an open books exam – you can take dictionaries and other aids with you. Also like the Swedish exam, you cannot currently use the Internet. In the US exam, you may not use a computer either so that all aids have to be in paper form (there is an exemption for people with a disability, however).

The exam is much shorter than the Swedish exam, consisting of several pages to translate but as part of one session and not three. There is some choice of papers, which gives scope to translators with different specialities.

In the exam that I took, from French into US English, there was not as much difficult terminology as in the Swedish authorisation exam. However, there was considerable focus on producing a good and accurate translation avoiding “false friends”. The passages to be translated were short but a lot of care had obviously gone into selecting them. There were lots of pitfalls for the unwary!

Certified translators under the age of 60 are also required to provide proof of continuing education to maintain their certification.

It was an interesting contrast to the Swedish authorisation exam with some distinct advantages. It was very much a “translators’ exam”, with the papers chosen and marked by professional translators.

On the downside, the certification process obviously requires considerable organisational resources, even with a limited number of languages (which, in turn, may restrict the number of languages available).

I don't have any hard statistics on the pass rate although I suspect it is at least somewhat higher than the pass rate in the Swedish authorisation exam. I was, however, one of the lucky ones...

David Kendall

För att faktureringsystemet – och övriga utskick från vår webmaster – ska fungera måste vi ha rätt mejl- eller postadress till samtliga medlemmar. Glöm därför inte att meddela varje ändring till vår webmaster på adress [lena.e.blom@gmail.com](mailto:lana.e.blom@gmail.com).

ÖVERSÄTTARES OCH TOLKARS VILLKOR I OLIKA EUROPEISKA LÄNDER – RAPPORT FRÅN EN KONFERENS I BRYSSEL I JUNI 2010

I början av juni deltog jag i konferensen Forum de Bruxelles, anordnad av Chambre Belge des Traducteurs, Interprètes et Philologues (BKVTF/CBTIP). Ändamålet för konferensen var att göra en allmän avstämning av översättarnas och tolkarnas villkor i de olika europeiska länderna. Konferensen samlade ett antal deltagare från bland annat Sverige, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike, Österrike, Tjeckien, Schweiz och Rumänien, med viss övervikt för juridiska översättare och rättstolkar. För varje land redogjordes kortfattat för hur utbildning och eventuella auktorisations- eller examinationsförfaranden för översättare och tolkar är organiserade, vilka organisationer som representerar översättare och tolkar samt en kort beskrivning av den allmänna situationen och marknaden i respektive land med avseende på upphandlingar, priser etc.

Utan att gå in i detalj kan man konstatera att systemen länderna emellan skiljer sig en hel del, speciellt i fråga om utbildning och auktorisationsförfaranden. När det gäller arbetsvillkor är bilden också splittrad. I vissa länder har man likt oss drabbats av offentliga upphandlingar som slår hårt mot lönsamheten, medan man i andra länder har statligt eller delstatligt fastställda taxor som ger en hyfsad utkomst. Få länder har så stora offentliga pålagor som Sverige och resultatet av detta kan vi ju alla se – översättare till och från svenska som är baserade i andra länder kan ju konkurrera med (ofta betydligt) lägre priser än vi, som är baserade i Sverige, har och ändå leva ganska väl.

På en punkt kan man emellertid konstatera att de flesta av Europas länder är lika - översättare och tolkar är oftast organiserade i gemensamma föreningar. Detta ger en bredd och en styrka i diskussioner med myndigheter och andra som jag kan känna att vi saknar i Sverige. Den nya organisationen EULITA samlar ju också både översättare och tolkar för att som motpart till EU driva frågor om rättssäkerhet, utbildning och kvalitet. Det kanske vore dags att inleda ett samarbete för att samla auktoriserade översättare och tolkar i Sverige under ett paraply, så att vi bättre kan tillvarata våra gemensamma intressen.

Jan Runesten

ÅRSMÖTE I FIT EUROPE I LISSABON

Sedan drygt tio år är FAT återigen medlem i FIT, d.v.s. Federation Internationale des Traducteurs/International Federation of Translators. Under en lång period stod FAT utanför FIT eftersom organisationen under kalla kriget ansågs mycket politiserad och i realiteten dominerades av Sovjet och övriga östeuropeiska länder. Under 1990-talet förändrades klimatet även inom FIT och FAT-styrelsen beslöt att åter söka inträde för att genom FIT få kontakt med övriga översättarorganisationer framför allt i Europa.

Vi har hittills inte deltagit i någon av FIT:s kongresser, som förra årets hölls i Shanghai och tidigare år i Australien och på andra avlägsna platser/kontinenter. Men när Europaavdelningen ordnade årsmöte i Lissabon fick det hela lite rimligare proportioner.

Cirka 20 personer från tolk- och översättarorganisationer i Finland, Italien, Nederländerna, Rumänien, Schweiz, Tyskland och Österrike hade samlats i Lissabon för att behandla ärenden som brukar förekomma på årsmöten, d.v.s. verksamhetsberättelse och stadgeändringar.

FIT Europa har nyligen sammanställt en resultatet av en enkät om priser och arbetsförhållanden för översättare i Europa som än så länge bara finns på franska på webbsidan www.fit-europe.org. (En engelsk version kommer att publiceras inom kort.) Rapporten innehåller intressant information från hela Europa om prissättning, rabatter och påslag, om heltids- och deltidsarbetande, om utbildning och specialisering och en rad andra aspekter som ständigt står på dagordningen i vår yrkesgrupp.

En ny uppförandekod finns också på webbsidan och även den är läsvärd. Där talas om kollegial solidaritet och det sägs bl.a. rent ut, apropå relationer till kolleger och konkurrens inom gruppen, att tolkar och översättare ska avstå från ”predatory pricing”. Tyvärr ser vi ju att den regeln inte respekteras i någon större utsträckning varken i Sverige eller i andra europeiska länder.

Geoffrey Buckingham, ordförande i brittiska Association och Police and Court Interpreters, bidrog under mötet med ett inlägg om utvecklingen i Storbritannien under senare år sedan myndigheterna även där organiserat om tolk- och översättarsektorn med hjälp av stora, centrala upphandlingar. Det har slagit ut ett stort antal företag och drivit bort många av de mest kvalificerade rättstolkarna. Situationen känns igen.

FIT Europa lobbar inom EU genom den belgiska föreningen och ska, som nästa steg, försöka bli upptagen på EU-kommissionens och eller parlamentets föreningsregister, d.v.s. lobbylistan. Vi gissar att upphandlingsfrågorna är lobbyingärende nummer ett.

Kajsa Pehrsson och Lena E Blom

IAN MACARTHUR NY REDAKTÖR FÖR FATABUREN

Med detta nummer av Fataburen tackar jag för mig och lämnar med fullt förtroende över pennan till Ian MacArthur. Det har varit roligt att förmedla information till medlemmarna men det finns ju också mycket annat som är roligt...

Kerstin E Wallin

TACK SJÄLV!

Det är vi som ska tacka Kerstin för hennes idoga arbete med vårt medlemsblad under en följd av år. Utöver det vanliga skrivandet och knåpandet som redaktör har hon framför allt lagt ned ett stort arbete på att följa och analysera 2000-talets stora upphandlingar av översättningstjänster och vi hoppas på att hon även i fortsättningen hinner medverka med fler artiklar i ämnet.

Bland det roliga som Kerstin fortsätter med är förstås översättandet från engelska, portugisiska och spanska och undervisningen på översättarutbildningen vid Uppsala universitet. Och sist – men inte minst – forskning om mindre kända, eller helt bortglömda, samhällsengagerade kvinnor vars gärningar nu lyfts fram i ljuset.

Styrelsen i FAT och Fataburens läsare

VI ÄR INTE ENSAMMA

Många av de problem vi som översättare kämpar med är inte bara våra. Gå till nedanstående länk och ta del av de råd som där ges!

<http://nopeanuts.wordpress.com/2010/05/01/statement/>

Jan Runesten

SPRÅKRÅD FRÅN BRYSEL

På nätet finns råd för översättning av EU-meddelanden och information till allmänheten på adress

http://ec.europa.eu/translation/swedish/guidelines/documents/swedish_style_guide_dgt_sv.pdf

SKYLTFEL PÅ NYA CENTRALEN I MALMÖ

Sydsvenskan publicerade följande nyhet den 25 november 2010:

Skylt om rökförbud blev fel i översättningen.

Det nya centralhuset har fått Rökning förbjudet-skyltar. Men skylttexten på engelska har fått en del besökare att haka till. Istället för "Smoking is not allowed" står det "Smoking are not allowed", en mening som inte följer engelskans språkregler.

Håkan Hultberg, projektledare för Malmö C på Jernhusen, är medveten om missen.

– Vi har beställt skyltarna internt och fått dem så. Jag vet faktiskt inte hur det kunde bli fel. Det är bara att beklaga.

Skyltarna ska bytas ut, säger Håkan Hultberg.

– Men det står kanske inte högst upp på vår prioriteringslista.

(Vår kommentar: Översättningen verkar följa det i Sverige vanliga mönstret "We can English".)

Johan Sör

JULGÅTAN: GISSA YRKET

”Som Internservicegeneralist är det viktigt att du är initiativtagande, strukturerad och självgående. Erfarenhet av kontorsserviceverksamhet, lagerhantering och lokaldisposition samt möbleringsuppdrag är extra meriterande. Du är bra på att samarbeta och skapa goda relationer samt har god känsla för service. För tjänsten krävs innehav av körkort med lägst körkortsclass B.”

Kanske det behövs några ledtrådar? Varsågod:

”Arbetsuppgifter och ansvar

Som Generalist skall Du kunna hantera frågor av typen: Avrop av utrustning, arbetsplatsuppbyggnad, hantera kontakter med fastighetsägare i funktionella frågor, lokaldisposition, byte av ljuskällor, möbelflytt, hantera kaffeautomater, lagerhantering, posthantering, logistikfrågor, fylla på toner och papper i skrivare och kopiatorer, returpappershantering, sekretesspappershantering samt sophantering.”

